

להתקדם

מאמרים בדרכי ההנהגה ותיקון
המידות שנמסרו על סדר
הספר הקדוש "תומר דבורה"

מדת המלכות

השכינה שורה על האדם רק בכדי שישפיע חיים ושפע לאשתו

השראת השכינה באה רק עבור האשה!

הרמ"ק בפרק תשיעי מבאר כיצד בידינו לרכוש קנין באישיותנו במידת ה'מלכות'. במאמרים הקודמים הורחב על שלשה דרכים להתדמות למידת המלכות: לשים עצמו כעני השואל בפתח, לצאת לגלות וגירושין, ולרכוש את יראת הרוממות בכל רבדי האישיות.

כעת ממשיך הרמ"ק וכותב חידוש גדול שהופך את מה שידענו והכרנו במחשבה הרגילה:

והנה, האדם בעוד שלא נשא אשה פשיטא שאין עמו שכינה כלל, כי עקר שכינה לאדם מצד הנקבה.

והאדם עומד בין שתי הנקבות, נקבה תחתונה גשמיית שהיא נוטלת ממנו שאר כסות ועונה, והשכינה העומדת עליו לברכו בכלם, שיתן ויחזיר ויתן לאשת ברייתו.

בתפיסה הרגילה אנו יודעים שהשכינה שורה אצל האדם על ידי שהוא מתחזק בעבודת ה', מתאמץ בתפילה ועוסק בלימוד התורה בעיון ובעמקות. ואף מאמרי חז"ל רבים מורים על כך, כגון "כל העוסק בתורה - שכינה כנגדו" (תמיד לב), ועוד. ונראה כאילו מטרת השכינה היא האדם עצמו, האדם מתעלה, והשכינה שורה אצלו.

אולם הרמ"ק כותב כאן חידוש מהפכני! אדם יכול להתעלות, להשקיע בלימוד, בתפילה ובעבודת ה', ועדיין "פשיטא" שלא תהא עמו שכינה כלל! וזאת משום שאינו נשוי לאשה, ו"עיקר השכינה לאדם מצד הנקבה".

ויש להבין מה פשר הדבר: הלא מטרת האשה לעזור לבעלה להוציא את עצמו לפועל, כלשון הפסוק "עזר כנגדו", ואם כן, מדוע השראת השכינה היא עבור האשה ולא עבור האיש - שהוא העיקר?

השפע לא ניתן לאדם עבור עצמו אלא כדי שיעביר אותו הלאה

ביאור הענין הוא כך:

השראת השכינה מבטאת שפע רוחני שהאדם זוכה לו, והרמ"ק מלמד אותנו עיקרון עצום: הקב"ה אינו נותן שפע לאדם עבור עצמו, אלא רק בכדי שיעבד ויפתח אותו, ולאחר מכן יעביר אותו הלאה לדורות הבאים.

אדם שמקבל שפע ומשאיר אותו אצלו בלבד, פועל בניגוד לתכלית האלוהית, ולכן השפע האלוהי ניתן לו רק אם הוא דואג להעביר אותו אחר כך לאשתו - שתעביר אותו הלאה לבנים.

לא לחינם המצוה הראשונה בתורה היא מצוות 'פרו ורבו', מפני שההשפעה האלוהית יורדת רק במקום שיש להיכן להמשיך אותה, וזאת באמצעות האשה והבנים.

התבוננות מעמיקה ומחזקת במוסרי הפרשה

להתבונן

עבודת ספירת העומר - תהליך התעלות מבהמה לאדם

כידוע, הלידה של עם ישראל היתה ביציאת מצרים.

ביום הראשון היתה להם הארה עצומה ונשגבה, כלל וכלל לא לפי הכלים שהיו להם. אולם מיד לאחר היום הראשון הסתלקה הארה זו, ועם ישראל נפלו למצב ריקני, ונדרשו לעבור תהליך של התעלות - ממדרגת בהמה למדרגת אדם.

כפי שכל אדם נולד בתחילתו במצב של שוטה גמור שכמעט אין הבדל בינו לבהמה, ועליו לבנות את עצמו במהלך שנותיו הבאות ולהתעלות עד שזוכה לקבל דעת ולהתרומם למדרגת אדם עם נשמה אלוהית.

כך גם כלל ישראל 'נולדו' ביציאת מצרים במדרגה נמוכה ביותר, ותפקידם היה להתעלות ממדרגה נמוכה זו, ולעבור ממדרגת בהמה למדרגת אדם.

הקרבת העומר ושתי הלחם כנגד שלבי התהליך

וגם בכל שנה, עבודתנו בימים אלו - ימי הספירה, לעבור את אותו תהליך של התפתחות ועליה מ'קרבן העומר' אל 'שתי הלחם'. ממאכל בהמה אל מאכל אדם.

כנגד עבודה זו אנו מקריבים שני קרבנות, קרבן העומר - בתחילת התהליך, ושתי הלחם - בסיומו. קרבן העומר שמקריבים מיד אחרי יציאת מצרים, הוא ממאכל בהמה, ועניינו הוא עבודת ה' במקום הנמוך, בעבודת אמונה בסיסית של "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו".

אמנם קרבן העומר מתיר במדינה גם את אכילת החיטים (משנה מנחות י, ו), אך זה רק מצד בחינת המזון הפשוט הכלול בהם, על דרך 'כלל מאתים מנה'. אך הקרבן בא מן ה'שעורים' דוקא, להורות בבירור שההודיה שאנו עוסקים כעת היא על החלק החומרי שבמזון.

זו אמנם דרגה נמוכה, אבל גם בה צריך לעבוד את ה' ולהודות באמצעות הבאת קרבן על הדרגה הזו. אך משם אנו צועדים בימי הספירה אל התיקון, שפסגתו היא המעבר מדרגת 'בהמה' לדרגת 'אדם', ובסיום הימים הללו אנו מכריזים זאת באמצעות הקרבת שתי הלחם מן ה'חיטים' שהם מאכל אדם.

הספירה - השתוקקות שמכשירה את הכלי

ובזאת נשוב לבאר את שני הטעמים למצות ספירת העומר, בספר החינוך מבאר שעניינה הוא ליצור בנו השתוקקות לקבלת התורה, ובזוהר הקדוש

מה התוכן של מצוות ספירת העומר?

בימים אלו שבין חג הפסח לחג השבועות, אנו עוסקים מידי יום במצוות 'ספירת העומר', מצוה זו מלווה אותנו יום אחר יום, ואנו מתקדמים עימה לעבר היום הנכסף - יום מתן תורתנו.

מצוה זו של 'ספירת העומר' צריכה תלמוד, מה תוכנה ומהותה של הספירה יום אחר יום? מה תכליתה?

הלא הימים עוברים וכעבור חמישים יום יהיה 'חג השבועות' בין אם נספור ובין אם לא, ואם כן, מה אנו פועלים בספירה שלנו?

בספר החינוך (מצוה שו) מבואר שבאמצעות הספירה אנו יוצרים באישיותנו השתוקקות לקבלת התורה, וזו היא ההכנה הנדרשת על מנת לקבל את התורה בצורה איכותית - השתוקקות בוערת.

טעם אחר למצוות ספירת העומר מצינו בזוהר הקדוש (ח"ג צז): כמו אישה שכאשר פסקו ממנה הדמים של הטומאה, עליה לספור את ימי הטהרה, כך כאן, ביציאת מצרים פסקה מ'ישראל טומאתם, ומכאן ואילך עליהם לספור את ימי הטהרה.

ויש לברר: האם שני הטעמים האמורים שונים הם לגמרי זה מזה, או שיש מקום לנקודת חיבור ביניהם? כמו כן, יש להבין מה המטרה של ספירת ימי הטהרה, כי בוודאי אין זה נצרך רק בכדי שלא להתבלבל במנין הימים, אלא יש ענין בעצם פעולת הספירה. מה הענין בזה?

מה ענין קרבן העומר ושתי הלחם ושייכותם לספירה?

הזמן של מצוות הספירה הוא בין קרבן העומר לקרבן שני הלחם, וכפי שנאמר בפסוק (ויקרא כג, טו-טז): "מיום ה'ביאכם את עמר התנופה... עד ... והקרבתם מנחה חדשה".

ויש להבין, מה הקשר בין עבודת ההשתוקקות או עבודת ההיטהרות, לקרבנות העומר ושתי הלחם?

והנה, קרבן העומר בא מן השעורים, ומתיר את אכילת החדש במדינה. שתי הלחם באים מן החיטים, ומתירים את הקרבת החדש במקדש (מנחות פ"ג מ"ו).

ועלינו להתבונן, מהי משמעותם של שני הקרבנות האלו - ה'עומר' ו'שני הלחם'? מדוע צריך את שניהם, ומה ההשפעה שהם באים להשפיע עלינו?

עבודת ימי העומר - התעלות מדרגת בהמה לדרגת אדם

ביאור הענין -

וכן המצוה הראשונה שהאב מקיים בבנו היא "ברית מילה", ובכך, הוא כבר עתה מכין את קדושת ההולדה של דור ה'נכדים'. כלומר, כל זכות הקיום של הבן עומדת על המשכיותו בקדושה ובטהרה.

בחכמת הפנימיות ניתן להבחין ביסוד זה באופן ברור: ככתבי הזוהר והמקובלים מבואר שוב ושוב שהשפע האלוקי היורד לבחינת 'קודשא בריך הוא' מיועד אך ורק בכדי שיעבור משם אל בחינת 'שכינתיה' כדי שמשם ימשיך ויושפע לתחתונים.

ואכן, בעל השל"ה והחסד לאברהם מקשים כיצד משה רבינו שפירש מן האשה וכן בן עזאי שלא נשא אשה - זכו להשראת השכינה, והלא השכינה באה לאדם רק בכדי שישפיע אותה הלאה לאשתו. ואמנם, הם משיבים על כך באופנים שונים, אך לעניינינו, הקושיה במהותה מבטאת היטב את המסר הברור כאן.

זכיה בלימוד רק כשהוא על מנת ללמוד

נמחיש זאת דרך לימוד התורה: על התורה מצונו שלשה כינויים, "תורת ה'", "תורתו", ו"תורת חסד". והם מתארים שלשה שלבים בירידת התורה למטה: בתחילה התורה היא תורת ה' אלוקית בלתי מושגת, לאחר מכן האדם עמל ומתייגע בה והיא נעשית "תורתו" ומקבלת את העיצוב והגיון הייחודי שהוא תופס בה, ולבסוף התכלית היא שיהפוך אותה ל"תורת חסד" ויעביר אותה הלאה לבניו ותלמידיו. ובדומה לכך אנו מתפללים בברכת 'אהבה רבה' על שלושת השלבים הללו, שנזכה 'לשמוע' - ללמוד - וללמד.

ומכיוון שהתכלית היא להעביר הלאה, לכן גם השמיעה והלימוד העצמי אינם מתקיימים אלא רק כשישנה מלכתחילה מטרה של 'ללמד' ולהיות 'צינור' להשפיע הלאה.

זה גם ביאור דברי חז"ל (יבמות סב:) ש"השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה". מפני שהשפע של התורה אינו ניתן למי שאין לו עדיין למי להעביר את השפע הזה.

השפעת הקדושה לאשה דרך השאר כסות ועונה

האשה היא כלי קיבול ריק, ותפקיד האיש להשפיע לתוכה רוח קדושה, השקפה ודרך חיים, אותם הוא יונק מהשכינה בבית המדרש. והעליה הרוחנית של האדם בבית המדרש, תלויה בתנאי שיעביר אותה אחר כך אל האשה.

וככל שהאדם יותר קדוש וטהור ומרומם ושקוע בלימוד ושכינה שורה עליו, כך הוא יותר מעניק לאשה את צרכי הנפש שלה - וזאת דרך השאר כסות ועונה.

ואף שגם גוי מעניק לאשתו שאר כסות ועונה, אך זה אינו דומה לאותם שאר כסות ועונה שמשפיע אדם קדוש, כי לפי גודל רוממותו וקדושתו של האדם, כך איכות הרוח הרוחנית הטמונה באותם שאר כסות ועונה.

משל למה הדבר דומה: שתי משאיות מביאות ארגזים לבית, אחת מביאה ארגזים מלאים חול, והשנייה מביאה ארגזים מלאים יהלומים. במבט חיצוני נראה שהם מביאים אותם דברים, אך בפנימיות ההבדל רחוק כרחוק שמים מארץ.

מצוי הוא אצל בני זוג שמתגרשים שהאשה יורדת ברמתה הרוחנית, ורבים תמהים על כך: מה הקשר בין הגירושין לרמה הרוחנית הכללית? ונאמרו על כך הסברים שונים.

אין ספק שההסבר המרכזי ביותר הוא שהבעל משפיע באשתו רוח קדושה ורוחניות, גם בלי מילים. וכשהם נפרדים, היא מאבדת את רוח הקדושה הזו.

מבואר שעניינה הוא להיטהר מטומאתו כמו אשה הנטהרת מדם טומאתה.

והנה, הספירה לכשעצמה אינה מטהרת, בין באשה - שטהרתה היא בהארה מחודשת הבאה בטבילה במקוה, ובין בספירת העומר - שהאור החדש מגיע בחג השבועות העומד כיום לעצמו בנפרד מימי הספירה.

אלא כל עניינה של הספירה הוא הכנת הכלי וניקיונו מהטומאה בו הוא שרוי.

כיצד אכן הספירה מטהרת את הכלי מהטומאה השוכנת בו?

עיקר ענין ההשתוקקות הוא המיאוס במצב הנוכחי

כדי לבאר זאת, נקדים את דברי הגמרא (שבת לא.) על ארבע שאלות ששואלים אדם בעת פטירתו:

נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורביה? צפית לישועה?

יש להבין:

אמנם לשאת ולתת באמונה, לקבוע עתים לתורה, ולעסוק בפריה ורביה, מובן שאלו דברים חשובים והכרחיים עד מאוד לעבודת ה' בעולם הזה.

אך מה החשיבות הגדולה של ה'צפיה לישועה', עד כדי כך ששואלים זאת בעת הפטירה יחד עם השאלות היסודיות כל כך?

אלא שה'צפיה לישועה' אין עניינה לצפות שבעתיד יהיה טוב יותר, כדי לומר אחר כך 'דעתי שזה עתיד להיות'... אלא עיקרה הוא המיאוס במצב השפל הנוכחי.

מי שאינו מצפה לישועה, הרי זה סימן שאינו מרגיש את השפלות וחוסר השלימות שיש במצב הנוכחי.

אדם שמקיים את ה'צפיה לישועה' בדרך הזו, הרי הוא חי חיים אחרים בעולם הזה. הוא לא חי בעולם ש'יהיה יכול להיות יותר טוב', אלא הוא חי בעולם מנוכר ומאוס שהוא מבקש להתרחק ממנו ככל היותר, כמו אדם הנמצא בכלא בלתי נסבל שבכל רגע הוא חולם על היציאה משם.

וזה מה שנדרש מהאדם הנמצא בגלות, לא להתרגל אליה ולשקוע בה כביכול זהו המצב אידיאלי, אלא להרגיש תחושת מיאוס מהמצב הבלתי אפשרי שהוא נתון בתוכו. זו הצפיה לגאולה הנדרשת מכל אחד מנשמות ישראל.

עבודת הווידוי ביום הכיפורים

והיסוד הזה הוא גם הדרך לטהרה מהעוונות, ונפרט - היום בשנה שמיועד לנקיון מהטומאה והעוונות, הוא יום הכיפורים. והנה, המצווה המעשית העיקרית שנצטוונו בה ביום הכיפורים, היא מצוות הווידוי.

עיקר מצוות הווידוי הוא לומר בפה "חטאנו". ויש להתבונן: מה עניינה ותוכנה של מצווה זו? וכיצד היא פועלת את הנקיון מהעוונות?

ביאור הדבר הוא כך:

את התוצאה של הטהרה והניקיון בוודאי שעושה הקב"ה בעצמו ברוב רחמיו, כמאמרו הנודע של רבי עקיבא (יומא פה:):

"מה המקוה מטהר את הטמאים, כך הקב"ה מטהר את ישראל".

אולם עלינו מוטל לעשות את ההכנה מצידנו לאותה טהרה, וזאת באמצעות האמירה החדה והברורה שאנו מואסים לחלוטין במעשינו הרעים, ואנו מודעים לכך שחטאנו במעשים שליליים.

לאחר ההכנה מצידנו, הקב"ה מטהר אותנו במתנת שמים, "וְיִזְרְקֵי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם" (יחזקאל לו, כה).

אנו מכינים את הכלים והאור נשפע מלמעלה

כן הדבר אף במצוות ספירת העומר -

את ספירת העומר אנו מתחילים במצב נמוך כ'בהמה', אפופים בארבעים ותשעה שערי טומאה - כדרגת ישראל ביציאת מצרים, ואנו מואסים בהם כל כך ומשתוקקים לברוח מהם במהירות.

אנו סופרים את הימים, ומצפים: מתי כבר נזכה לסיים את תהליך הניקיון משערי הטומאה הללו!

לאחר ארבעים ותשעה יום, בהם אנו משלימים את הכנת הכלים - על ידי הניתוק מהטומאה. או אז אנו זוכים להשפעת אור התורה במתנה מלמעלה בחג השבועות.

נמצא שעבודת ימי העומר היא להבין שאנו מתחילים במצב של 'בהמה', ומואסים במצב הזה ומבקשים להתרומם ממנו, ועל ידי הניתוק הזה אנו יוצרים כלים ראויים לקליטת האור האלוקי שיושפע עלינו באתערותא דלעילא וירומם אותנו למדרגת אדם.

מגין הימים כנגד העבודה ומגין השבועות כנגד התוצאה

בכך נבין ענין נוסף.

הרי הספירה כוללת שני חלקים, ספירת ימים וספירת שבועות. ובעוד במעשה הספירה אנו מתמקדים יותר במגין הימים (ראה משנ"ב תפט סק"ז), שמו של חג השבועות נקבע כפי החלק של ספירת השבועות.

הלא דבר הוא.

לביאור העניין נקדים את דברי הזוהר (ח"ג טז):

ובגין דאלין יומין - יומין דעלמא דדכונא, לא אתמסר חושבנא דא אלא לגברי בלחודיהו. ועל דא חושבנא דא בעמידה איהו, ומלין דעלמא תתא בשיבה ולא בעמידה.

מלמדינו הזוהר הקדוש, שמצוות הספירה מיוחדת לאנשים ולא לנשים, והסיבה לכך היא משום שמצוות הספירה היא כמלחמה והתנגדות אקטיבית לשערי הטומאה האופפים את האדם. ומאחר ולמדונו חז"ל (יבמות סה:) ש"איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש" - המלחמה וכיבוש היעדים היא משימה לגברים בלבד, לכן היא מצווה המוטלת רק על הגברים.

ומסיבה זו אופן קיום מצוות הספירה הוא בעמידה ולא בישיבה, כדרך מי שבא להשפיע ולא כמי שבא לקבל בישיבה - כנבחה.

ולאור זאת יובן, שעבודת הניקיון מהטומאה היא בספירת הימים, יום אחר יום, שער אחר שער, וזהו החלק העיקרי מצידנו בעבודת הספירה. ולכן אנו מתמקדים בעיקר בספירת הימים.

אולם ה"שבועות" מבטאים את התוצאה של ספירת הימים, את הטהרה שאנו מקבלים ממרום בזכות עבודת התיקון שאנו עושים בכל הימים.

ומאחר ש'חג השבועות' עומד בנפרד מימי הספירה, ובו ניתנת לנו הארה ב'אתערותא דלעילא' בלא קשר לעבודתנו, על כן ראוי שלא יקרא על שם ספירת הימים המזכירה את עבודתנו, אלא תיקרא על שם התוצאה הנפעלת של הטהרה - שבאה לידי ביטוי ב'שבועות'.

מה התועלת שיש בצרה גדולה

יונתי בחגי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאה // פרק ב, פסוק יד

יונתי - קשר נישואין שמתחזק והולך

כדי לבאר זאת, נקדים ונבאר את הכינוי של כלל ישראל בפסוק זה - "יונתי".

לקמן בפרק ה' (פסוק ב) מובאים ארבעה כינויים לכלל ישראל:

"אחתי, רעיתי, יונתי, תמתי".

אחותי - הוא קשר דם, שאמנם אי אפשר לנתק אותו לעולם, אבל אין בו בהכרח עומק וחיבור נפשי משמעותי. מצוי הדבר שישנם אחים שלא מחוברים זה לזה מבחינה רגשית.

רעיתי - הוא קשר של חברות המבוסס על נושא משותף. מדובר על שנים שעומדים נפרדים כל אחד לעצמו, ורק התועלת המשותפת יוצרת רעות וחברות ביניהם.

יונתי - הוא קשר של נישואין שמשביח והולך ככל שמשקיעים בו יותר, והתכלית היא להגיע למצב של אחדות גמורה.

תמתי - הוא קשר מושלם של אחדות גמורה, כמו תאומים שמרגישים אחד את השני.

נמצא ש"יונתי" מבטא קשר של נישואין שמשקיעים בו כל הזמן, וככל שמשקיעים בו יותר, כך הוא מתחזק ויוצר אחדות גדולה וחזקה יותר, והמטרה להגיע בסוף לדרגת 'דבק באשתו והיו לבשר אחד'.

מה הדרך להתרומם ולהגיע לרמה גבוהה כזו של קשר?

סוד התלות היוצרת חיבור

יסוד התהליך הוא "סוד התלות".

בעקרון אין אפשרות לעשות משני דברים נפרדים דבר אחד. לדוגמה: שני ידים, גם אם מדביקים אותם יחד בדבק רב עוצמה, ולא ניתן להפרידם, עדיין הם שני דברים שונים. אמנם הם צמודים ומחוברים היטב, אבל הם שנים המחוברים ולא אחד.

האפשרות היחידה להפוך שני דברים לאחד, ולקיים את הפסוק "ידבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב, כד), הוא רק על ידי התלות.

כשיש שני דברים שתלויים אחד בשני, ואין קיום לאחד בלא השני, נוצר איחוד גמור ביניהם.

מצב של צרה שאין להיכן לפנות

את דברי הפסוק הנוכחי מפרש הגר"א כפי פירוש רש"י, וזה לשון רש"י:

זה נאמר על אותה שעה שרדף פרעה אחריהם והשיגם חונים על הים, ואין מקום לנוס לפניהם מפני הים, ולא להפנות מפני חיות רעות, למה היו דומין באותה שעה? - ליונה שבורחת מפני הנץ ונכנסה לנקיקי הסלעים, והיה הנחש נושף בה; תכנס לפניו? הרי הנחש! תצא לחוץ? הרי הנץ!

אמר לה הקדוש ברוך הוא: 'הראיני את מראיך' את כשרון פעולתך, למי את פונה בעת צרה.

מוסיף הגר"א:

בסתר המדרגה - היינו שנשא עיניהם למעלה, וראו שבא 'רהב' שר של מצרים עם שש מאות אלף רבוא מלאכים להלחם עם ישראל כמו שכתוב בזוהר, והיו צריכים להסתיר את עצמם גם מלמעלה. וזהו 'בסתר המדרגה', שלא היה להם מקום להסתיר.

ואז אמר להם הקב"ה, 'הראיני את מראיך' פירוש, הראיני עוד נסיון אחד, והיינו 'דבר אל בני ישראל ויסעו' לתוך הים, ומיד קפץ נחשון לתוך הים וכל ישראל אחריו, עד שבאו מים עד פיהם, ואז צעקו ואמרו 'הושיעני אלהים כי באו מים עד נפשי', ואמר הקב"ה למשה 'הרים מטך על הים ובקעהו'.

מה מטרת הצרה?

באותה שעה שכלל ישראל חנו על הים הם הגיעו למצב של חוסר אונים מוחלט, הצרה שנחתה עליהם הייתה צרה גדולה שאין דרך טבעית וריאלית לברוח ממנה, האפשרות היחידה שלהם באותה שעה הייתה אך ורק לבטוח ולהשען על ה' לבדו.

המצב הזה לא היה פספוס שאירע בטעות לא מתוכננת, אלא הקב"ה סידר ותכנן את הליכתם של ישראל דווקא באופן הזה ששיגעו אל הצרה הגדולה והקשה הזו.

מה היתה המטרה של המצב הזה? מה התועלת של אותה צרה, ומדוע זה היה מוכרח להיות אחרי היציאה ממצרים וכהכנה למעמד הר סיני?

בלשון הגמרא זה נקרא "מעמיד" (שבת טו: ועוד). ולדוגמה, אבר שהנשמה תלויה בו, והאדם אינו יכול לחיות בלעדיו, נחשב חלק מעצם האדם ומאוחד בו לגמרי.

כח זה של התלות, הוא היוצר את החיבור בין האשה לאיש. כשאשה תלויה בבעלה לחלוטין ושואבת ממנו את כל חייה, אזי יש איחוד גמור ביניהם והם נעשים כאחד.

קליטת מעמקי התורה היא רק באמצעות התלות בהקב"ה

גם כלל ישראל בעמדם לפני מתן תורה - היו זקוקים להשתמש בכח המאחד שנקרא 'סוד התלות'.

שכן, גם לאחר העמל והשקיעות בעומקה של הלכה, עדיין אין לאדם יכולת להשיג בכוחות עצמו את דברי התורה האלוקים לאמיתם, והוא מוכרח לשם כך להתחבר בחיבור של ממש אל נותן התורה, ורק דרך זה תהיה לו יכולת להשיג את עומק כוונתו של הקב"ה.

זו היתה המטרה של ה'צרה הגדולה' שנכנסו ישראל בעמדם על הים: לאחר שנוצר הקשר ביציאת מצרים והם הגיעו למדרגת 'יונתי', כעת היה צורך לחזק את הקשר ולהביא אותם לחיבור ואיחוד גמור עם הקב"ה.

וכפי שכותב רבינו בחיי בתחילת פרשת בשלח (שמות יג, יז):

דע כי כל עניני ישראל ומקריהם במדבר הכל היה נסיון גמור, כדי שיגדלו נפשם השכלית במדרגות הבטחון שהוא שרש האמונה, כדי שיהיו ראויים לקבל התורה.

ולסיבה זו קרע להם את הים מדי עברם לחטוב ולא בבת אחת, גם אחרי צאתם מים סוף אל מדבר שור, ובאו למרה והיו המים מתוקים חזרו ונמדרו ועל ידי העץ חזרו למתיקותם, וכל זה נסיון גמור, גם ירידת המן דבר יום ביומו ולא לימים רבים הכל נסיון גמור. כל הענינים האלה היו נסיון גמור כדי לקבוע בנפשותם מדת הבטחון.

והחיבור הגמור אל הקב"ה נעשה באמצעות כך שניטלה מהם כל יכולת לאחזקה עצמית בעולם, וממילא היו מוכרחים להגיע להרגשת תלות גמורה בהקב"ה, שיצרה את הדביקות הנדרשת כהכנה למתן תורה.

לשיעור המלא 073.295.13.81

מספר השיעור: *33290621#

בינה יתירה - יסודות האמונה לנשים ובנות הסמינרים על פי ספר "דרך השם" לרמח"ל

בינה יתירה

כיצד מתמודדים עם מידת הקנאה? [חלק ג]

כל חלק וכל שלב בחיך מצויר לפרטי פרטים ומנומק עד דק. יש הסברים לכל סעיף, לכל התמודדות, לכל הצלחה ולכל כשלון.

לו היינו יודעות וחוות את התכנון המדוקדק לפיו מתנהלים החיים שלנו בכל רגע ביום, היחס שלנו לאירועי החיים היה שונה לחלוטין. לרגע לא היינו נוטות לזלזל, להתרעם, לתהות או לקנא בזולתנו, שהרי בורא עולם בעצמו טווה הכל לפרטי פרטים עבורנו ובשבילנו.

הכרה עמוקה זו מנטרלת כל רגש של קנאה ומאפשרת לנו לרצות באהבה את אשר ירצה הבורא.

מזמור לתודה!

כאשר חיי היום יום מתנהלים באופן כזה של הכרה בהירה בתוכנית המתוכננת עבורנו מראש, נוכל לומר 'מזמור לתודה' על האוטובוס שפספסנו כמו על כל מאורע אחר שנתפס אצלנו במבט ראשון כתקלה או החמצה.

בשני המאמרים הקודמים עסקנו במידת הקנאה. התבאר שמצד אחד היא מועילה ודוחפת את האדם לעליה והשיגים, ומאידך היא מסוכנת ומוציאה אותו מן העולם. והדרך הנכונה להתמודד כנגדה באמצעות החכמה וההבנה שלכל אדם תפקיד ייחודי ושונה בעולם, והכלים שניתנו לו מתאימים באופן מדויק לתפקידו, וממילא - אין שום סיבה לקנא באחרים שקיבלו כלים המתאימים לתפקידים שלהם.

במאמר הנוכחי נחתום את הנושא, ונחדד את ההבנה בייחודיות התפקיד של כל אדם בעולם.

השגחה פרטית, מהי?

'השגחה פרטית' מבטאת את התוכנית המדוקדקת התפורה עבור כל אחת ואחת מאיתנו. תכנית זו היא תכנית מושגחת ומותאמת לפרטי פרטים.

כל אחת מאיתנו היא יצירה שאותה יצר ותכנן הבורא בעצמו לפרטי פרטים. בורא עולם בחר עבור כל אחת מאיתנו, מי תהיה גבוהה ומי נמוכה, מי מוכשרת יותר ומי פחות. הוא קבע את הבית בו נולדנו, ההורים שנבחרו לגדל אותנו, המצב הכלכלי המדויק בכל תקופה ותקופה בחיננו, וכן הלאה.

כדי להפנים את הדבר נדמיין כמה בורא עולם כביכול השקיע בכל תכנית כזו. כיצד נראה בגיל שש ואין בגיל שלוש עשרה, איך ייראה החתן שלנו, והאם התינוק שיוולד לו יהיה קרח או מכוסה בפלומה רכה...

לכל פרט בציור המדוקדק הזה מצורף גם נימוק מסודר. מהי התכלית של כל פרט בציור הזה ולשם מה הוא נועד. מדוע ביום פלוני יופיע פצעון בציור הימני של המצח, ולמה בתאריך פלוני בשעה פלונית תבחיני בחברתך הטובה מסתודדת בחשאי עם חברה אחרת...

התנאים הנדרשים לקליטת ידע וערכים [ז]

קצב אישי [חלק א']

סדרת המאמרים הנוכחית עוסקת ביסודות 'תהליך העיכול המחשבתי', וזאת על פי ההקבלות הקיימות בין תהליך האכילה לתהליך הלימוד, וכפי שהובאו במאמרים אלו מקורות רבים בתורה ובחז"ל על ההקבלה הקיימת בין 'לימוד התורה' - לבין מערכת האכילה ועיכול המזון בתוך גוף האדם.

במאמרים הקודמים עמדנו על הצורך ברעב ותשוקה לקבל מהמלמד, על החשיבות של סדר ובהירות במסירת הדברים, על התועלת העצומה שביצירת הקשרים ושימוש ב'משלים', ועל כך שקליטה איכותית אפשרית רק כשישנה אורה רגועה ונעימה.

במאמר זה נתמקד ביסוד נוסף וחשוב בדרכי העברת התורה לתלמיד על מנת שהם יספגו כראוי באישיותו, הנלמד אף הוא מההשוואה לפעילות מערכת העיכול - נושא הקצב האישי.

הקצב הייחודי

אחת הידיעות החשובות בהבנת נפש האדם, היא ההכרה בכך שלכל אדם ואדם יש קצב קליטה ועיבוד מידע ייחודי משלו. קצב - הכוונה למהירות שבה אדם מעבד נתונים, מגיב אליהם, מתרגם אותם לפעולה או הופך אותם לחלק מאישיותו. יש אנשים שמבינים ומפנימים במהירות, ולעומתם יש אחרים שזקוקים לזמן, לעיבוד איטי ועמוק, ולפעמים גם לחזרה - כדי להבין, לקלוט, ולהגיב כפעולה נכונה ומשמעותית.

הקצב הייחודי משתנה מאדם לאדם לפי רמת הכשרון והכלים שהקב"ה נתן לו, ונמחיש זאת בדוגמא מכלי 'המחשב': כל 'מחשב' מעבד נתונים בקצב אחר, וזה תלוי במספר גורמים, ראשית - מהירות המעבד. יש מעבדים חזקים ומתקדמים המסוגלים לטפל בריבוי פקודות בזמן קצר, ויש כאלו פשוטים יותר. שנית - הזיכרון הפנימי, שהוא כלי עזר קריטי כדי להפעיל תהליכים המאוחסנים בתוכו ולשלוח אותם כפי הצורך. אילו הזיכרון איטי או קטן מדי, אף אם המעבד יהיה מהיר - הביצועים ייפגעו. שלישית - עומס העבודה. גם כשהמעבד חזק והזיכרון מהיר, אילו פתוחים עשרות 'חלונות' או באם המחשב נדרש לבצע משימות רבות במקביל - הוא יתחיל להיתקע, לעבוד לאט, ולעיתים אף לקרוס. וכך גם מהירות הפעולה של כלי העיבוד המחשבתי של האדם תלויה בגורמים רבים, המשתנים מאדם לאדם, ואף באדם עצמו ממעבד למעבד.

ה'קצב' הייחודי של האדם בא לידי ביטוי גם במערכת העיכול הפיזי. עיכול המזון מתבצע בקצב שונה אצל כל אדם, ותלוי בגורמים כמו שינה, תזונה, מצב רגשי ועוד. לדוגמא, אדם שטרוד מאוד או נמצא במתח מתמשך - הגוף שלו מנתב אנרגיה להתמודדות עם הלחץ, ולכן מערכת העיכול תפעל בקצב איטי במיוחד.

העיבוד המחשבתי נעשה בקצב שונה וייחודי בכל אדם

בדיקו כפי שתהליך עיכול המזון מתרחש בקצב שונה מאדם לאדם - יש שעיקולם מהיר וקל, ויש שזקוקים לזמן ממושך יותר - כך גם תהליך העיכול המחשבתי נעשה בקצב ייחודי לכל אדם. והוא משתנה לא רק בין אדם לאדם לפי הכלים והכישורונות שהקב"ה נטע בו, אלא גם בתוך אותו אדם עצמו, לפי התקופה, התחושות והעומס הרגשי שבהם הוא מצוי.

כאשר אדם טרוד, עייף, מתוח או מוצף - מערכת הקליטה והעיבוד שלו נעשית איטית יותר. הוא עסוק בהתמודדות פנימית ואין לו פנאי נפשי לקלוט מסרים חדשים, ובודאי שלא לעבדם לעומק. גם אם הוא רוצה להשתנות, להבין או לפעול - הכול אצלו הופך למסורבל, כבד ואיטי.

לפעמים אנו נותנים הוראה פשוטה, ויש ילד שיבין מיד ויבצע, ואילו אחי יזדקק ליותר זמן. זה לא נובע

לו היינו יודעות שמזמור לתודה כזה פרושו עוד תיקון לבריאה, היינו אומרות את המזמור הזה בכוונה עצומה והכרה עמוקה שאכן, אם זו התכנית שהותאמה עבורנו, יש להודות עליה!

למה זה לא קורה?

במציאות היום יומית לא תמיד אנו זוכות לחוות את מאורעות היום יום כחלק מתוכנית פרטית מושגת ומתכוננת, מאחר והעולם מדבר אחרת.

הרחוב מתרגם את המושג 'תכלית', בתרגום של קריירה, הצלחה, מצוינות, קידום, ועוד כל מיני מושגים שמנתקים אותנו מהמציאות האמיתית ומהתכלית שלשמה באנו לעולם, וכל מה שלא מקדם לשם, הרי זה תקלה ופספוס.

אך האמונה בהשגחה פרטית מעניקה לנו את ההבנה והבהירות, כי כל חלק וכל פרט בחיי האדם הם חלק מהתוכנית האישית והמדוקדקת שהוכנה במדויק עבורו. כל פרט בתוכנית הזו הוא חלק מהתיקון שאותו עליו לעבור בדרך אל תכלית בריאתו האמיתית.

וכאשר ידיעה זו ברורה ובהירה בתוכנו, יש לנו את היכולת להכיל את הידיעה כי רק הבורא יודע מהו הטוב ביותר עבורנו, וכל הכלים והאמצעים העומדים או לא עומדים ברשותנו הם בהתאמה לתכלית וליעד שלשם כך בראנו.

הבנה זו מעניקה לנו את הכח להתמסר לעבודת ד' ללא קנאה ותחרות תוך השגת קניין החכמה.

עקידת יצחק פרטית

לו היינו חוות כל ניסיון וקושי כ"עקידת יצחק" פרטית שלנו - ניסיון שהתאים הבורא למציאות שלי ברגע זה ובנתונים המיוחדים לי, לו היינו מבינות שברגעם אלו מצפה ממני הבורא "לעקוד" - לקשור ולהכניע את ה"יצחק" שלי - את מה שיקר לי כל כך, למען התכלית האמיתית שלשמה נבראתי, היינו רואות בכל ניסיון הזדמנות פז שתביא לנו ולכל זרעינו אחרינו חיים של נצח ממש כפי שהבטיח ד' לאברהם לאחר ניסיון העקידה!

ההבנה שלכל אחת מאיתנו מכין הבורא "עקידת יצחק" משלו, הידיעה שכל סיטואציה מאתגרת היא ניסיון מאת הבורא, היא זו שנותנת את הכח לקבל את האתגר והקושי בשתי ידיים, לרצות אותו, ובעיקר לעמוד בו מתוך בחירה ומתוך הכרה שברגעם אלו אני מיישמת את התכלית שעבורה באתי לעולם.

זוהי המשמעות העמוקה של המושג: "השגחה פרטית". הידיעה שהכל הוכן ונכתב מראש, וכאשר אני עושה את הדבר הנכון בכל שלב ושלב בחיי, אני קונה את עולמי ומשלימה את תכלית ברייתי.

באמצעות החשיבה הנכונה הזו עובר האדם ממחלקת הקנאה למחלקת החכמה, משמעותה הבנת התכלית האמיתית של היותי כאן - והכרה בכך שהכלים שיש לי מותאמים במדויק לאותה תכלית.

לשיעור המלא 073.295.13.81
מספר השיעור: *38952741#

מחוצפה או מחוסר כבוד - אלא מקצב פנימי שונה. אם נמהר לכעוס או להטיח בו אשמות, אנו לא רק נטעה בהבנה, אלא גם נפגע במוטיבציה ובדימוי העצמי שלו.

דבר זה נכון בעיקר כאשר אנו מעוניינים שהילד יעשה שינוי פנימי. פעמים רבות אנו אומרים לילד דבר מה מוסרי או ערכי, ואנו מצפים לשינוי מידי. וכשהילד אינו משתנה באופן נראה לעין לפי הקצב שאנו מצפים ממנו, יש תחושת תסכול שגולשת להאשמות: "ידידתי איתך כל כך הרבה, וזה לא השפיע בכלל". אבל פעמים רבות האמת היא שהתהליך כבר התחיל - הוא פשוט מתרחש מתחת לפני השטח, בקצב אחר. גם אנו עצמינו פועלים באופן כזה: כמה פעמים שמענו דבר תורה או שיחת מוסר שהשפיעה עלינו, אבל לקח שבועות או חודשים עד שבאמת שינינו משהו בהתנהגות.

לכן, חיוני להבין ולהפנים: לכל ילד ולכל אדם, יש קצב משלו. כשאנו מכבדים את הקצב הזה, אנו מאפשרים לו לצמוח באמת ולהגיע אל השינוי המבוקש בקצב הנכון.

קליטה שכלית וקליטה רגשית

להרחבת ההבנה בעניין חשוב זה נוסיף ידיעה חשובה: קיימים אצל בני אדם באופן כללי שני סגנונות עיקריים של חשיבה וקליטה - חשיבה שכלית - לוגית, וחשיבה רגשית. ילדים בעלי קליטה שכלית רגילה נוטים לטפס מידע בצורה לוגית, טכנית ויבשה, כמערכת של נתונים ועובדות. החשיבה אצלם לרוב פועלת במהירות יחסית, והתגובה שלהם מהירה ומדויקת.

לעומתם, ישנם ילדים שהקליטה שלהם רגשית יותר: כשהם נתקלים במידע חדש, הם לא קולטים אותו דרך הנתונים היבשים, אלא דרך חוויה פנימית עמוקה, שמערבת את הרגש ואת הלב.

ילדים בעלי קליטה רגשית זקוקים לחוות את מה שהם לומדים, והם אינם מסתפקים בידיעה שטחית. בשבילם, 'להבין' פירושו 'להרגיש'. המידע צריך לעבור דרך הלב כדי להיטמע באמת. לכן הם לעיתים זקוקים ליותר זמן. לא מפני שהם חלשים, אלא כי הם פועלים בעומק אחר. הם חושבים, מתבוננים, מרגישים - ורק אז עונים או פועלים. ואמנם קצב העיבוד שלהם איטי יותר, אבל התוצאה לרוב עמוקה ומשמעותית בהרבה.

כאשר לא מבינים זאת נכון, עלולה להיווצר תפיסה שגויה כאילו ילד כזה הוא "חולמני", "עצלן", או "מבזבז את הזמן". אך האמת היא שמדובר פשוט בתהליך שונה. ואם דוחקים בילד כזה למהר, הוא עלול לפעול בנייתוק מהעומק הפנימי שלו רק כדי לעמוד בצפיפות. והתוצאה תהיה בהתאם - למידה שטחית, חוסר חיבור, ולעיתים אף ירידה בתפקוד. וכך, במקום להפוך לילד מצטיין ומחובר במיוחד, הוא יהפוך לתלמיד חלש, וזאת מפני שלא אפשרו לו לפעול בקצב שמתאים לו באופן אישי.

במאמר הבא נמשיך לעסוק בנושא ה'קצב', ונבאר כיצד לנהוג בכדי לשמור על הקצב הנכון והבריא של הילד.

לעילוי נשמת
האברך השקנן וכללי המעלות
אשר שירת חייו נדרגה בגזירת עליון
הרה"ג רבי **משה רביד** זצ"ל
בן יבלחט"א הגאון רבי מרדכי שליט"א
נלב"ע שביעי של פסח כ"א ניסן תשפ"ד

להארות, לתרומות והנצחות, ולקבלת הגיליון מידי שבוע בדוא"ל - a0732951381@gmail.com

073-2951381

ימי ההכנה
קובץ מאמרים הכולל
יסודות בעבודת ה' הייחודית
לימי ספירת העומר ומתן תורה
לפרטים יש לפנות למייל a0732951381@gmail.com

"ותן בליבנו להבין להשכיל לשמוע"
קו השיעורים שע"י "מכון להבין" באמצעות מערכת קול הלשון